

Hemşirelik Öğrencilerinin Etik Duyarlılıkları ile Bakım Davranış Algıları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Aziz Kerem SERÇE ¹, Ayşe KACAROĞLU VİCDAN ²

ÖZ

Amaç: Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile bakım davranış algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türde olan araştırma 01.12.2022-30.12.2022 tarihleri arasında bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü 404 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri; Öğrenci Bilgi Toplama Formu, Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeği ve Bakım Davranışları Ölçeği-24 ile toplanmıştır. Araştırmanın verilerinin değerlendirilmesinde, frekans dağılımı ve tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. İkili gruplarda bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplarda tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Ölçekler arasında ilişkinin incelenmesi için pearson korelasyon analizi, güvenilirlik için Cronbach alfa değeri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,89 \pm 1,23$ 'tür. Katılımcıların %64,6'sı kadın, %39,1'i üçüncü sınıf öğrencisi, %52,7'si Anadolu Lisesi mezunudur. Öğrencilerin %67,1'i hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmiş, %60,1'i etik dersi almıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalaması $149,70 \pm 19,84$, Bakım Davranışları Ölçeği-24 toplam puan ortalaması ise $5,24 \pm 0,70$ 'tir. Öğrencilerinin Bakım Davranışları Ölçeği-24 toplam puan ve alt boyutları ile Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeğinin kişilerarası oryantasyon ve modifiye özerklik alt boyut puanları arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta düzeyin üzerinde, bakım davranış algılarının ise yüksek düzeyde olduğu, öğrencilerin etik duyarlılıkları ile bakım davranış algıları arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik öğrencisi; etik duyarlılık; bakım davranış; algı.

Determination of the Relationship Between Nursing Students' Ethical Sensitivity and Perceptions of Care Behavior

ABSTRACT

Aim: This study aims to determine the relationship between nursing students' ethical sensitivity and perception of care behavior.

Material and Methods: This descriptive and correlational type study was conducted between December 1 and December 30, 2022 with 404 students enrolled in the nursing department of a university and volunteered to participate in the study. The data were collected using the Student Information Form, the Modified Moral Sensitivity Questionnaire for Student Nurses, and the Caring Behaviors Inventory-24. In evaluating the data of the study, Kolmogorov Smirnov test was used for frequency distribution, descriptive statistics and normality. Independent sample t test was performed in groups of two, and one-way analysis of variance was performed in groups of more than two. Pearson correlation analysis was used to examine the relationship between the scales, and Cronbach's alpha value was used for scale reliability. Statistical significance was accepted as $p < 0.05$.

Results: The average age of the students participating in the research is 20.89 ± 1.23 . 64.6% of the participants are women, 39.1% are third-year students, and 52.7% are Anatolian High School graduates. 67.1% of the students chose the nursing profession willingly, and 60.1% took ethics courses. The mean total score of the Student Information Form, the Modified Moral Sensitivity Questionnaire for Student Nurses for the participating students was 149.70 ± 19.84 , while the mean total score of the Caring Behaviors Inventory-24 was 5.24 ± 0.70 . There was a positive relationship between the total and subscale scores of the Caring Behaviors Inventory-24 and the interpersonal orientation and modified autonomy subscale scores of the Student Information Form, the Modified Moral Sensitivity Questionnaire for Student Nurses.

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Muğla, Türkiye.

2 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Muğla, Türkiye

Sorumlu Yazar / Corresponding Author Ayşe KACAROĞLU VİCDAN, e-mail: aysevicdan64@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 31.05.2024, Kabul Tarihi / Accepted: 16.12.2024

Conclusion: It was determined that the ethical sensitivities of nursing students were above the medium level and their perception of caring behavior was at a high level, and there was no relationship between the ethical sensitivities of the students and their perception of care behavior.

Keywords: Nursing student; ethical sensitivity; caring behavior; perception.

GİRİŞ

Hemşirelik insan temelli bir meslektir. Aynı zamanda hemşireliğin özünde değer yüklü bir kavram olan bakım yer almaktadır. Bakım, hemşirenin bireye sağlık hizmeti verirken mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanarak yaptığı tüm uygulamaları içermektedir (1,2). Hemşirenin en önemli sorumluluğu; sağlıklı/ hasta bireye gereksinimleri doğrultusunda kaliteli bakım davranışı sunmasıdır (3,4). Bakım davranışı; bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri içeren çok boyutlu bir kavramdır. Hastanın yanında olma, yapılan uygulamalara ilişkin bilgi verme, mahremiyeti koruma, etkili iletişim kurma, rahatı sağlama, ihtiyacı olan gereksinimleri karşılama, empati yapma, gülümseme ve ulaşılabilir olma öne çıkan bakım davranışları arasındadır (4,5).

Hemşirelerin hastaya yapacakları tüm uygulamalarda uygulamanın etik boyutu hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olması oldukça önemlidir (6,7). Bu aşamada karşımıza mesleki etik ilkeler çıkmaktadır. Hemşirelerin yaptıkları tüm uygulamalarda özerklik, yararlılık, zarar vermeme, dürüstlük, gizlilik, adalet ve sadakat gibi etik ilkeleri benimsemeleri gerekmektedir (8). Ayrıca hemşirelerin etik ilkeleri benimsemelerinin yanı sıra kaliteli sağlık hizmeti verebilmeleri için etik duyarlılığa da sahip olmaları gerekir (9).

Etik duyarlılık; var olan etik sorunları belirleyebilme ve bu sorunlara yönelik doğru çözüm yolları geliştirebilme yeteneğidir (9,10). Hemşirelerin mevcut etik sorunları belirlemesi ve en doğru kararları verebilmesi etik duyarlılıklarının gelişmiş olmasına bağlıdır (10). Etik duyarlılık hemşirelik eğitimi sırasında gelişir; klinik uygulamalar ve mesleki deneyimlerle artarak devam eder. Bu nedenle hemşirelik eğitimi sırasında geleceğin hemşiresi olacak hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık kazanmaları için hem teorik derslerde hem de klinik uygulamalarda etik ilkeleri benimsemeleri, etik sorunları, etik ikilemleri tanıyabilmeleri ve çözüm üretebilme yollarını öğrenmeleri oldukça önemlidir (6,9).

Günümüzde etik ilkeleri benimseyen ve etik duyarlılığa sahip sağlık profesyonellerinin hastalara bakım vermesine ihtiyaç vardır. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerine, hemşireliğin temel rolü olan bakım davranışlarının hemşirelik eğitimi süresince kazandırılması gerekmektedir (11,12). Bunun yanı sıra klinik ortamda, kaliteli bütüncül bakım sağlamak ve etik sorunları çözebilme için, hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılığa sahip olması oldukça önemlidir (13,14).

Konuya ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıklarının orta ve orta düzeyin üzerinde olduğu (15-19), bakım davranış algılarının ise yüksek olduğu (11,15,20-22) görülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılığının artırılması kaliteli hemşirelik bakımının verilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile bakım davranış algıları arasındaki

ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın sonucu hemşirelik öğrencilerin etik duyarlılık ve bakım davranış algılarının geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Amaç

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile bakım davranış algıları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ne düzeydedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik bakım davranış algıları ne düzeydedir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyleri ile hemşirelik bakım davranış algı düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımdadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Bu araştırma 01.12.2022-30.12.2022 tarihleri arasında Türkiye'nin batısında yer alan bir üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören klinik uygulama deneyimi olan 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini araştırmanın yapıldığı üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören klinik uygulama deneyimi olan 2., 3. ve 4. sınıf 572 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak 386 öğrenci olarak belirlenmiş veri kaybı olabileceği düşünülerek 404 öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriteri olarak araştırmaya katılmaya gönüllü olma ve hemşirelik bölümü 2.,3., ve 4. sınıf öğrencisi olma, araştırmaya dahil edilmeme kriterleri olarak da hemşirelik bölümü 1. sınıf öğrencisi olma, araştırmaya katılmaya gönüllü olmama ve formları eksik doldurma olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; araştırmacılar tarafından hazırlanan Öğrenci Bilgi Toplama Formu, Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeği ve Bakım Davranışları Ölçeği-24 ile toplanmıştır.

Öğrenci Bilgi Toplama Formu: Araştırmacılar tarafından konu ile ilgili kaynaklar (13, 14, 20, 21) taranarak geliştirilen form yaş, sınıf, cinsiyet, mezun olunan lise, hemşirelik mesleğini seçme durumu, hastaneye yatma durumu, etik dersi alma durumu, hemşirelik etik ilkelerini bilme durumu, etik ile ilgili eğitime katılma durumu, bakımın hemşirenin temel görevi ve bağımsız fonksiyonu olması ile ilgili toplam 11 sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeği (HÖUEDÖ): Comrie (23) tarafından hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Yılmaz Şahin, Iyigün ve Acikel (24) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 30 maddeden oluşmaktadır. Yedili likert tipindeki ölçeğin puanlaması Hiç katılmıyorum (1) puan- Tamamen katılıyorum (7) puandır. Ölçekten alınabilecek puan 30 puan ve 210 puan arasındadır. Ölçekten alınan puan arttıkça etik duyarlılık artmaktadır. HÖUEDÖ, kişiler arası oryantasyon,

modifiye özerklik, yardımseverlik, etik anlam oluşturma, etik ikilem deneyimlemek ve uzman bilgisine başvurma olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Yılmaz Şahin ve ark., (24) ölçeğin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,73 bulunmuştur. Bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı 0,87'dir.

Bakım Davranışları Ölçeği-24 (BDÖ-24): Bakım davranış algısını belirlemek için Wu ve arkadaşları (25) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Kurşun ve Kanan (26) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 6 puanlı likert tipinde (1= asla, 2= hemen hemen asla, 3= bazen, 4= genellikle, 5= çoğu zaman, 6= her zaman), 24 maddeden ve Güvence, Bilgi-beceri, Saygılı olma ve Bağlılık olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek puanlarının hesaplanması; toplam ölçek puanının elde edilmesi için 24 maddenin puanları toplandıktan sonra 24'e bölünerek, 1-6 arasında ölçek puanı elde edilmektedir. Alt boyutların elde edilmesi için her bir alt boyut için, alt boyutlarda yer alan maddelerin puanları toplanarak elde edilen puanın madde sayısına bölünerek, 1-6 puan arasında alt boyut puanları elde edilmektedir. Alt boyut ve toplam ölçek puanı arttıkça hemşirelerin bakım kalitesi algılama düzeyleri artmaktadır. Sonuçta ölçekten alınan puanın yüksek olması hemşirelik bakım kalitesine ilişkin algının daha olumlu olduğunu göstermektedir. BDÖ-24'ün toplamı için Cronbach alfa değeri hemşirelerde 0,96'dır. Bu çalışmada ise Cronbach alfa katsayısı 0,967'dir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için ilgili üniversitenin etik kurulundan etik onay (14.06.2022/ karar no: 77), araştırmanın yapıldığı fakülteden kurum izni (20.05.2022/E-49323390-605-425590) ve çalışmada kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden e-posta ile izin alınmıştır. Öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak yazılı onamları alınmış ve çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın verileri öğrencilerin ve araştırmacıların uygun oldukları öğrencilerin derslerinin olmadığı zamanlarda sınıf ortamında yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak ortalama 10 dakikada toplanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın verileri, Statistical Package for the Social Sciences version 23 programı ile değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenler için frekans dağılımı, sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler ve normalite için Kolmogorov Smirnov testi kullanılmıştır. İkili gruplarda bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla gruplarda tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Varyans homojenliği için Levene testine, ardından farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığı Bonferroni ya da Tamhane's T ile kontrol edilmiştir. Ölçekler arasında ilişkinin incelenmesi için pearson korelasyon analizi, ölçek güvenirliği için Cronbach alfa değeri kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyodemografik Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $20,89 \pm 1,23$ 'tür. Katılımcıların %64,6'sı kadın, %39,1'i

üçüncü sınıf öğrencisi, %52,7'si Anadolu Lisesi mezunu ve %51'i daha önceden hastanede yatmıştır. Öğrencilerin %67,1'i hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmiş, %60,1'i etik dersi almış, %66,6'sı hemşirelik etik ilkelerini bilmekte, %84,4'ü etik ile ilgili herhangi bir etkinliğe katılmamış, %62,3'ü bakımı hemşirenin temel görevi olduğunu ve %81,7'si bakımı hemşirenin bağımsız fonksiyonu olduğunu düşünmektedir (Tablo 1). Araştırmaya katılan öğrencilerin HÖUEDÖ toplam puan ortalamasının orta düzeyin üzerinde olduğu ($149,70 \pm 19,84$) ve BDÖ-24 toplam puan ortalamasının ise yüksek düzeyde olduğu ($5,24 \pm 0,70$) belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=404)

Sosyodemografik Özellikler	n	%
Sınıf		
2. sınıf	127	31,4
3. sınıf	158	39,1
4. sınıf	119	29,5
Yaş	$\bar{X} = 20,89 \pm 1,23$	
Cinsiyet		
Kadın	261	64,6
Erkek	143	35,4
Mezun olunan lise		
SML	27	6,7
EML	56	13,9
AL	213	52,7
FL	96	23,8
DL	12	3,0
Hemşirelik mesleğini seçme durumu		
İsteyerek	271	67,1
İstemeyerek	133	32,9
Hastaneye yatma durumu		
Evet	206	51,0
Hayır	198	49,0
Etik dersi alma durumu		
Evet	243	60,1
Hayır	161	39,9
Hemşirelik etik ilkelerini bilme durumu		
Evet	269	66,6
Hayır	135	33,4
Etik ile ilgili etkinliğe katılma durumu		
Evet	63	15,6
Hayır	341	84,4
Bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünme durumu		
Evet	373	92,3
Hayır	31	7,7
Bakımın hemşirenin bağımsız fonksiyonu olduğunu düşünme durumu		
Evet	330	81,7
Hayır	74	18,3
Toplam	404	100

$\bar{X}$ = Ortalama, SML= Sağlık Meslek Lisesi, EML= Endüstri Meslek Lisesi, AL= Anadolu Lisesi, FL= Fen Lisesi, DL= Düz Lise

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin HÖUEDÖ ve BDÖ-24 toplam ve alt puan ortalamaları

Ölçekler	Ort±SS	Min-Maks
HÖUEDÖ	149,70±19,84	104,00-210,00
Kişilerarası oryantasyon	23,23±2,97	7,00-28,00
Etik ikilem deneyimlemek	12,53±4,03	3,00-21,00
Yardımsverlik	38,41±6,80	23,00-56,00
Etik anlam oluşturma	27,56±5,21	16,00-42,00
Modifiye özerklik	25,34±4,15	13,00-35,00
Uzman bilgisine başvurma	15,5±82,69	7,00-21,00
BDÖ-24	5,24±0,70	2,13-6,00
Güvence	5,24±0,73	2,00-6,00
Bilgi-beceri	5,22±0,77	2,20-6,00
Saygılı olma	5,28±0,75	2,17-6,00
Bağlılık	5,23±0,76	2,20-6,00

HÖUEDÖ: Hemşirelik Öğrencileri İçin Uyarlanmış Etik Duyarlılık Ölçeği, BDÖ-24: Bakım Davranışları Ölçeği, Ort: Ortalama, SS: Standart sapma, Min: Minimum, Max: Maksimum

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ile HÖUEDÖ toplam ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=404)

	HÖUEDÖ	Kişilerarası oryantasyon	Etik ikilem deneyimlemek	Yardımsverlik	Etik anlam oluşturma	Modifiye özerklik	Uzman bilgisine başvurma
	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Sınıf							
2.sınıf	146,30±19,07b	23,22±3,41	11,28±3,93b	37,46±6,56b	26,37±5,00b	25,10±4,13	15,50±2,65
3.sınıf	155,91±21,26a	23,17±2,66	14,33±3,79a	40,72±6,73a	29,36±5,51a	26,14±4,27a	15,77±2,59
4.sınıf	145,08±16,39b	23,31±2,86	11,48±3,55b	36,34±6,28b	26,45±4,28b	24,52±3,83b	15,40±2,88
F/p	13,635/0,000*	0,076/0,927	29,584/0,000*	17,128/0,000*	16,686/0,000*	5,585/0,004*	0,680/0,507
Cinsiyet							
Kadın	147,72±18,56	23,33±2,80	12,03±3,93	37,97±6,51	26,90±5,01	25,02±4,04	15,25±2,71
Erkek	153,31±21,58	23,04±3,26	13,44±4,06	39,21±7,26	28,77±5,36	25,92±4,29	16,17±2,57
t/p	-2,614/0,009*	0,931/0,352	-3,400/0,001*	-1,763/0,079	-3,496/0,001*	-2,112/0,035*	-3,343/0,001*
Mezun olunan lise							
SML	150,67±21,34	23,44±2,10	12,93±3,73	38,74±6,94	28,41±5,41	24,81±4,86	15,78±3,03
EML	150,73±22,29	22,77±3,56	13,30±3,74	39,34±7,01	28,36±5,67	25,00±4,82	15,21±2,95
AL	150,96±19,75	23,42±2,94	12,62±4,23	38,38±6,86	27,77±5,24	25,79±4,14	15,74±2,58
FL	146,97±18,51	23,06±2,93	12,08±3,73	38,18±6,74	26,71±4,91	24,66±3,48	15,44±2,73
DL	142,00±14,47	22,83±2,41	10,17±3,86	35,58±4,89	25,00±2,86	25,42±3,68	15,00±2,45
F/p	1,179/0,320	0,717/0,581	1,953/0,101	0,823/0,511	1,982/0,096	1,499/0,202	0,690/0,599
Hemşirelik mesleğini kendi isteğiyle seçme durumu							
Evet	151,00±20,51	22,79±3,48	13,29±3,94	38,93±6,97	28,42±5,38	25,27±4,20	15,59±2,64
Hayır	149,06±19,51	23,44±2,66	12,16±4,02	38,15±6,72	27,14±5,08	25,37±4,13	15,57±2,73
t/p	-0,926/0,355	1,908/0,058	-2,682/0,008*	-1,090/0,276	-2,335/0,020*	0,224/0,823	-0,090/0,928
Etik dersi alma durumu							
Evet	152,28±19,58	23,48±2,66	12,98±4,02	39,01±6,97	28,43±5,21	25,56±3,98	15,81±2,73
Hayır	145,80±19,65	22,85±3,36	11,86±3,95	37,50±6,46	26,25±4,95	24,99±4,38	15,23±2,61
t/p	3,250/0,001*	2,087/0,038*	2,765/0,006*	2,197/0,029*	4,210/0,000*	1,354/0,177	2,115/0,035*
Hemşirelik etik ilkelerini bilme durumu							
Evet	152,69±22,50	23,13±3,18	13,59±4,11	39,14±6,97	28,27±5,69	26,07±4,69	15,99±2,63
Hayır	148,19±18,21	23,28±2,86	12,00±3,88	38,04±6,70	27,20±4,92	24,97±3,80	15,37±2,71
t/p	-2,014/0,045*	0,488/0,626	-3,785/0,000*	-1,541/0,124	-1,863/0,064	-2,378/0,018*	-2,168/0,031*
Etik ile ilgili etkinliğe katılma durumu							
Evet	151,46±18,75	23,25±2,68	12,27±4,08	38,71±7,08	27,79±5,24	25,43±3,91	16,35±2,95
Hayır	149,37±20,04	23,22±3,02	12,58±4,02	38,35±6,76	27,52±5,21	25,32±4,20	15,43±2,62
t/p	0,768/0,443	0,076/0,939	-0,562/0,574	0,391/0,696	0,384/0,701	0,191/0,848	2,492/0,013*
Hastaneye yatma durumu							
Evet	151,32±19,33	23,12±2,96	13,05±4,06	39,02±6,22	28,07±5,00	25,57±4,05	15,59±2,57
Hayır	148,01±20,26	23,34±2,97	11,99±3,93	37,76±7,32	27,03±5,38	25,10±4,24	15,56±2,82
t/p	1,678/0,094	-0,768/0,433	2,649/0,008*	1,864/0,063	2,019/0,044*	1,144/0,253	0,118/0,906
Bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünme durumu							
Evet	150,40±19,78	23,29±2,92	12,63±4,06	38,69±6,77	27,72±5,23	25,45±4,14	15,58±2,65
Hayır	141,23±18,80	22,52±3,45	11,35±3,42	35,03±6,32	25,65±4,55	24,03±4,14	15,58±3,24
t/p	2,490/0,013*	1,391/0,165	1,698/0,090	2,900/0,004*	2,411/0,021*	1,827/0,068	-0,007/0,994
Bakımın hemşirenin bağımsız fonksiyonu olduğunu düşünme durumu							
Evet	149,46±19,69	23,27±2,95	12,47±4,05	38,28±6,78	27,41±5,17	25,39±4,19	15,55±2,67
Hayır	150,74±20,59	23,05±3,05	12,81±3,93	38,97±6,91	28,24±5,37	25,08±3,95	15,70±2,82
t/p	-0,502/0,616	0,557/0,578	-0,658/0,511	-0,793/0,428	-1,246/0,214	0,586/0,558	-0,444/0,657

F: One-way ANOVA testi. t: Bağımsız örneklem t testi *: p<0,05 Ort.: Ortalama, SS: Standart sapma SML= Sağlık Meslek Lisesi, EML= Endüstri Meslek Lisesi, AL= Anadolu Lisesi, FL= Fen Lisesi, DL= Düz Lise

Araştırmaya katılan 3.sınıf öğrencilerinin HÖUEDÖ toplam puanı ve etik ikilem deneyimlemek, yardımseverlik, etik anlam oluşturma, modifiye özerklik alt boyut puanının diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Öğrencilerin cinsiyetleri ile HÖUEDÖ, etik ikilem deneyimlemek, etik anlam oluşturma, modifiye özerklik ve uzman bilgisine başvurma alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, erkek öğrencilerin puanının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 3). Katılımcıların mezun oldukları lise ile HÖUEDÖ ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Daha önce hastaneye yatan öğrencilerin etik ikilem deneyimlemek ve etik anlam oluşturma alt boyut puanının hastanede yatmayan öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Hemşirelik mesleğini kendi istediğiyle seçen öğrencilerin etik ikilem deneyimlemek ve etik anlam oluşturma alt boyut puanının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

Etik dersi alan öğrencilerin HÖUEDÖ toplam puanı,

kişilerarası oryantasyon, etik ikilem deneyimlemek, yardımseverlik, etik anlam oluşturma ve uzman bilgisine başvurma alt boyut puanı etik dersi almayan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Araştırmaya katılan öğrencilerin hemşirelik etik ilkelerini bilme durumu ile HÖUEDÖ toplam puanı, etik ikilem deneyimlemek, modifiye özerklik ve uzman bilgisine başvurma alt boyut puanının bilmeyen öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Bakımın hemşirenin birincil görevi olduğunu düşünen katılımcıların HÖUEDÖ toplam puanı, yardımseverlik ve etik anlam oluşturma alt boyut puanının anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 3).

Mezun olunan lise, etik dersi alma, hemşirenin etik ilkelerini bilme, etik ile ilgili etkinliğe katılma, bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünme ve bakımın hemşirenin bağımsız fonksiyonu olduğunu düşünme durumu ile BDÖ-24 toplam puan ve alt boyutları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Hemşirelik öğrencilerinin sosyodemografik özellikleri ile BDÖ-24 toplam ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=404)

Sosyodemografik özellikler	BDÖ-24	Güvence	Bilgi-beceri	Saygılı olma	Bağlılık
	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS	Ort±SS
Sınıf					
2.sınıf	5,39±0,62a	5,39±0,63a	5,32±0,78a	5,44±0,63a	5,40±0,66a
3.sınıf	5,07±0,73b	5,04±0,78b	5,10±0,74b	5,08±0,80b	5,07±0,79b
4.sınıf	5,31±0,72a	5,34±0,72a	5,29±0,79	5,36±0,74a	5,25±0,78
F/p	8,442/0,000*	9,994/0,000*	3,269/0,039*	9,595/0,000*	6,891/0,001*
Cinsiyet					
Kadın	5,32±0,65	5,31±0,69	5,28±0,73	5,36±0,68	5,31±0,71
Erkek	5,11±0,77	5,10±0,78	5,12±0,84	5,12±0,83	5,09±0,82
t/p	2,772/0,006*	2,824/0,005*	2,024/0,044*	2,898/0,004*	2,877/0,004*
Mezun olunan lise					
SML	5,21±0,57	5,14±0,64	5,15±0,74	5,30±0,56	5,26±0,60
EML	5,22±0,64	5,21±0,65	5,24±0,66	5,21±0,75	5,20±0,72
AL	5,22±0,77	5,24±0,76	5,18±0,82	5,25±0,82	5,19±0,84
FL	5,30±0,64	5,27±0,75	5,29±0,76	5,33±0,62	5,30±0,65
DL	5,48±0,59	5,32±0,76	5,60±0,60	5,61±0,55	5,47±0,56
F/p	0,581/0,676	0,220/0,927	1,146/0,334	0,934/0,444	0,642/0,633
Hemşirelik mesleğini kendi isteğiyle seçme durumu					
Evet	5,33±0,64	5,31±0,68	5,33±0,72	5,38±0,64	5,31±0,70
Hayır	5,06±0,79	5,09±0,81	5,01±0,83	5,07±0,89	5,06±0,84
t/p	3,456/0,001*	2,804/0,005*	3,771/0,000*	3,644/0,000*	2,927/0,004*
Etik dersi alma durumu					
Evet	5,22±0,73	5,22±0,76	5,21±0,78	5,25±0,77	5,20±0,79
Hayır	5,28±0,66	5,26±0,70	5,25±0,77	5,32±0,70	5,28±0,71
t/p	-0,798/0,425	-0,497/0,619	-0,495/0,621	-1,003/0,316	-1,092/0,275
Hemşirelik etik ilkelerini bilme durumu					
Evet	5,26±0,71	5,25±0,74	5,24±0,76	5,29±0,76	5,23±0,77
Hayır	5,22±0,70	5,21±0,73	5,19±0,81	5,25±0,72	5,23±0,75
t/p	0,463/0,643	0,532/0,595	0,655/0,513	0,507/0,612	-0,026/0,979
Etik ile ilgili etkinliğe katılma durumu					
Evet	5,30±0,62	5,32±0,64	5,29±0,67	5,31±0,70	5,28±0,66
Hayır	5,23±0,72	5,22±0,75	5,21±0,79	5,27±0,76	5,22±0,78
t/p	0,711/0,477	0,929/0,353	0,727/0,468	0,404/0,686	0,510/0,610
Hastaneye yatma durumu					
Evet	5,39±0,62	5,39±0,67	5,35±0,69	5,42±0,65	5,38±0,68
Hayır	5,11±0,75	5,09±0,76	5,11±0,83	5,14±0,81	5,09±0,81
t/p	-4,070/0,000*	4,146/0,000*	-3,170/0,002*	-3,900/0,000*	-3,818/0,000*
Bakımın hemşirenin temel görevi olduğunu düşünme durumu					
Evet	5,24±0,69	5,24±0,73	5,22±0,77	5,28±0,74	5,24±0,75
Hayır	5,24±0,83	5,27±0,82	5,25±0,88	5,23±0,83	5,17±0,94
t/p	0,069/0,945	-0,249/0,803	-0,160/0,873	0,357/0,721	0,355/0,725
Bakımın hemşirenin bağımsız fonksiyonu olduğunu düşünme durumu					
Evet	5,25±0,71	5,24±0,74	5,23±0,77	5,29±0,75	5,24±0,76
Hayır	5,22±0,69	5,24±0,70	5,18±0,81	5,23±0,75	5,21±0,75
t/p	0,340/0,734	0,027/0,979	0,491/0,624	0,577/0,564	0,288/0,773

SML= Sağlık Meslek Lisesi, EML= Endüstri meslek lisesi, AL= Anadolu Lisesi, FL= Fen lisesi, DL= Düz lise a.b: gruplar arasındaki ortalama farklılıkları gösterir. a: en yüksek ortalama F: One-way ANOVA testi, t: Bağımsız örneklem t testi*, $p<0,05$

Öğrencilerin sınıfları ile BDÖ-24 puan ortalaması ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark olduğu ($p<0,05$), 3.sınıf öğrencilerinin ölçek toplam ve alt boyut puan ortalamalarının daha düşük olduğu görülmüştür. Cinsiyet ile BDÖ-24 ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu, kadın öğrencilerin toplam ve alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin BDÖ-24 toplam ve alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Daha önce hastanede yatma deneyimi olan öğrencilerin BDÖ-24 toplam ve alt boyut puanlarının

anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,05$) (Tablo 4).

Hemşirelik öğrencilerinin HÖUEDÖ ile BDÖ-24 arasındaki ilişki incelendiğinde, HÖUEDÖ ile BDÖ-24 toplam puanları bakımından ilişki bulunmadığı, BDÖ-24 toplam puan ve alt boyutları ile HÖUEDÖ'nin kişilerarası oryantasyon ve modifiye özerklik alt boyut puanları arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki, etik ikilem deneyimlemek ve etik anlam oluşturma alt boyut puanları arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 5).

Tablo 5. Hemşirelik öğrencilerinin HÖUEDÖ ile BDÖ-24 arasındaki ilişkinin incelenmesi

		BDÖ-24	Güvence	Bilgi-beceri	Saygılı olma	Bağlılık
HÖUEDÖ	r	0,004	0,009	-0,010	0,009	0,002
	p	0,942	0,857	0,840	0,858	0,967
Kişilerarası oryantasyon	r	0,327	0,306	0,249	0,367	0,294
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Etik ikilem deneyimlemek	r	-0,239	-0,223	-0,203	-0,249	-0,216
	p	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*	0,000*
Yardıms severlik	r	-0,073	-0,060	-0,073	-0,074	-0,071
	p	0,143	0,226	0,144	0,139	0,157
Etik anlam oluşturma	r	-0,151	-0,138	-0,146	-0,153	-0,128
	p	0,002*	0,005*	0,003*	0,002*	0,010*
Modifiye özerklik	r	0,126	0,120	0,104	0,140	0,104
	p	0,011*	0,016*	0,037*	0,005*	0,036*
Uzman bilgisine başvurma	r	0,066	0,063	0,050	0,070	0,062
	p	0,186	0,204	0,318	0,161	0,211

r: Pearson korelasyon katsayısı *: $p<0,05$

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile bakım davranış algıları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmanın bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin etik duyarlılıklarının orta düzeyin üzerinde olduğu belirlenmiştir. Literatürde de bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (15-19,27). Bu çalışmada ve yapılan diğer çalışmalarda da görüldüğü gibi hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir. Hemşireler bakım verdikleri bireyleri değerleri, inançları ve davranışları ile bir bütün olarak değerlendirir. Karmaşık durumlarla sık sık karşılaşan hemşirelerin etik ilkelere uymaları ve etik duyarlılıklarının yüksek olması beklenmektedir. Bu nedenle geleceğin hemşiresi olacak öğrencilerin etik duyarlılıklarını yükseltmeye yönelik olarak eğitimlerin verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan üçüncü sınıf öğrencilerinin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Tural Büyük ve Ünalı Baydın'nın (16) yaptıkları çalışmada üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, Doğan ve arkadaşlarının (15) ve Hu ve arkadaşlarının (19) yaptıkları çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, hemşirelik öğrencilerinin mesleki bilgi ve deneyimlerinin artmasının etik duyarlılıklarının da artmasına katkı sağladığı söylenebilir. Bu çalışmada üçüncü sınıf öğrencilerinin etik duyarlılıklarının yüksek olması etik dersinin üçüncü sınıfta yer alması olabilir.

Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Şahiner ve arkadaşlarının (28) ve Tural Büyük ve Ünalı

Baydın'nın (16) yaptıkları çalışmada kadın öğrencilerin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu, Doğan ve arkadaşlarının (15), Çiftçi ve arkadaşlarının (29), Ayvaz ve arkadaşlarının (18) yaptıkları çalışmalarda cinsiyetin etik duyarlılığı etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında cinsiyet ile ilgili farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu farklılık cinsiyetin dışında bireylerin etik duyarlılığını etkileyen bir çok faktörün olduğunu düşündürmektedir.

Etik dersi alanlar öğrencilerin, etik ile ilgili bir etkinliğe katılan öğrencilerin ve hemşirelik etik ilkeleri bilen öğrencilerin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da etik dersi alan öğrencilerin etik duyarlılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (28,30). Yapılan bu çalışmada ve diğer çalışmalarda sonuçların benzer olduğu görülmektedir. Etik dersi alan öğrencilerin etik duyarlılıklarının yüksek olması beklendik bir durumdur. Çünkü öğrenciler bu ders kapsamında etik ilkeleri öğrenmekte ve etik ikilem yaşanan durumları vaka örnekleriyle kapsamlı olarak öğrenmektedir. Bundan dolayı etik dersini alan öğrencilerin etik duyarlılıkları da artmaktadır. Yine etik konusunda etkinliğe katılmakda öğrencilerin bilgilerini artıracakları için etik duyarlılık kazanmalarında yardımcı olacaktır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bakım davranış algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin bakım davranış algılarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (11,20-22). Hemşirelik öğrencilerine eğitim süreci boyunca hem teorik hem de klinik uygulamalarda hemşirenin temel rollerinden biri olan bakımın öneminin öğrencilere öğretilmesinin bakım davranış algısı üzerine etkili olduğu düşünülmektedir. Geleceğin hemşirelerinin

bakım algılarının yüksek olması hemşirelik mesleğinin gelişimi için oldukça önemlidir.

Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin bakım davranış algıları daha yüksektir. Dığın ve Özkan'ın (20), Hu ve arkadaşlarının (19) yaptıkları çalışmada öğrencilerin sınıfı arttıkça bakım davranış algılarının arttığını, Aktaş ve Karabulut'un (31) ve Labraque ve arkadaşlarının (19) yaptıkları çalışmada ise sınıfın bakım algısı üzerine etkisi olmadığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin bakım davranış algılarının yüksek olması, dördüncü sınıf öğrencilerinin hemşirelik eğitiminin sonuna gelmiş, tüm mesleki dersleri almış olmaları ve intörlük eğitim sürecinde olmalarından dolayı hasta bakımında aktif rol üstelenmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Katılımcılardan kadın öğrencilerin bakım davranış algıları daha yüksektir. Benzer şekilde Gül ve Arslan'ın (21) yaptıkları çalışmada da kadın öğrencilerin bakım davranış algılarının yüksek olduğu, Fenizia ve arkadaşlarının (32), Dığın ve Özkan'ın (20) ve Uysal ve arkadaşlarının (33) yaptıkları çalışmalarda ise cinsiyetin bakım davranış algısını etkilemediği bulunmuştur. Bu çalışmada kadın öğrencilerin bakım davranış algılarının yüksek olması toplumun kadınlara yönelttiği rollerden ve toplumun oluşturduğu cinsiyet algısından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin bakım davranış algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar olduğu görülmektedir (11,22). Hemşirelik mesleğini kendi istekleriyle seçen öğrenciler mesleğin bakım temelli bir meslek olduğunun farkına vardıkları için hem teorik hem de klinik uygulamalarda bu farkındalıklarını kullandıkları düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek tercih etmeleri mesleğin gelişimi ve profesyonel olarak ilerlemesi açısından oldukça önemlidir.

Hastanede yatma deneyimi olan öğrencilerin bakım davranış algıları daha yüksek bulunmuştur. Literatürde bakım davranış algısı ile hastaneye yatma deneyimi arasındaki ilişki değerlendirilmemiştir. Daha önce hastanede yatan öğrenciler kendilerine yapılan bakımın önemini farkına vardıkları için bakım davranış algıları artmış olabilir.

Hemşirelik öğrencilerinin HÖUEDÖ ile BDÖ-24 toplam puanları arasında ilişki olmadığı, BDÖ-24 toplam puan ve alt boyutları ile HÖUEDÖ'nin kişilerarası oryantasyon ve modifiye özerklik alt boyut puanları arasında pozitif, etik ikilem deneyimlemek ve etik anlam oluşturma alt boyut puanları arasında negatif ilişki olduğu saptanmıştır. Doğan ve arkadaşlarının (15) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılıkları ile bireyselleştirilmiş bakım algıları arasında pozitif yönlü zayıf bir ilişki bulunmuştur. Hu ve arkadaşlarının (19) yaptıkları çalışmada da öğrencilerin bakım davranışları ve etik duyarlılıkları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki belirlenmiştir. Bu çalışmada öğrencilerin hem etik duyarlılıkları hem de bakım davranış algıları istenilen düzeylerde olduğu için doğrusal bir ilişki tespit edilmemiş olabilir. Etik duyarlılık ve bakım davranış algısı önemli ve hemşirelik uygulamaları için vazgeçilemez kavramlardır. Bu nedenle bu iki kavramın hemşirelik öğrencilerine

kazandırılması hasta bakımının kalitesi için önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sadece bir kurumda öğrenim gören hemşirelik öğrencileri ile yapılmış olması çalışmanın sınırlılığdır. Bu nedenle bu araştırmanın sonuçları diğer hemşirelik öğrencileri için genellenemez.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonucunda, hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları orta düzeyin üzerinde, bakım davranış algılarının ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. HÖUEDÖ ile BDÖ-24 toplam puanları arasında bir ilişki olmadığı, BDÖ-24 toplam puan ve alt boyutları ile HÖUEDÖ'nin kişilerarası oryantasyon ve modifiye özerklik alt boyut puanları arasında pozitif, etik ikilem deneyimlemek ve etik anlam oluşturma alt boyut puanları arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin etik duyarlılıkları orta düzeyin üzerinde olsa bile daha fazla yükseltilmesi hemşirelik bakımının kalitesi için önemli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin etik duyarlılığını geliştirmek için lisans müfredatının güncellenmesi özellikle de etik ikilem ve etik anlam oluşturma boyutunun geliştirilmesine yönelik vaka çalışmalarının yapılması ve ders dışında seminer, konferans vb. etkinliklerin düzenlenmesinin faydalı olacağı söylenebilir. Ayrıca gelecekte hastaların bakım sorumluluğunu alacak olan hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık ve bakım davranış algıları üzerine farklı örneklem gruplarıyla nicel ve nitel çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Teşekkür: Öğrenci projesine desteği için TÜBİTAK'a, araştırmaya katılan öğrencilere ve araştırmanın istatistiklerini yapan istatistik uzmanı CG'ye teşekkür ederiz.

Finansal Destek: Bu araştırma, TÜBİTAK 2021/2. Dönem 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir (Proje destek no: 1919B012107292).

Yazarların Katkıları: Fikir/Kavram: A.K.S., A.K.V.; Tasarım: A.K.S., A.K.V.; Veri Toplama ve/veya İşleme: A.K.S., A.K.V.; Analiz ve/veya Yorum: A.K.S., A.K.V.; Literatür Taraması: A.K.S., A.K.V.; Makale Yazımı: A.K.S., A.K.V.; Eleştirel İnceleme: A.K.S., A.K.V.

KAYNAKLAR

1. Dinç L. Bakım kavramı ve ahlaki boyutu. HUEMFAD. 2010; 17(2): 74-82.
2. Göçmen Baykara Z. Hemşirelik bakımı kavramı. TJOB. 2014; 1(2): 92-9. <https://doi.org/10.5505/tjob.2014.54264>
3. Turkel MC, Watson J, Giovannoni J. Caring science or science of caring. Nurs. Sci. Q. 2018; 31(1): 66-71. <https://doi.org/10.1177/0894318417741116>
4. Fikre A, Egata G, Abdisa L, Yadeta E, Eyeberu A, Dheresa, M. Perception of caring behaviors and associated factors among nurses working in harar hospitals, eastern Ethiopia. SAGE Open Nurs. 2022; (8): 1-9. <https://doi.org/10.1177/23779608221143909>
5. Risqi N, Sintari SNN, Subhaktiyasa PG. Work motivation and caring behaviour: a correlation study in nursing practice. Int. Multidiscip. Sci. 2024; 7(2): 125-30.

6. Bagheri M, Shahriari M, Hassanvand P, Mohammadi Pelarti A, Ghanavatpour A. The relationship between moral sensitivity and professional behaviour and its comparison in first-and last-year undergraduate nursing students. *Nurs Res Pract.* 2023; (1): 1-8. <https://doi.org/10.1155%2F2023%2F5368045>
7. Dalcalı BK, Şendir M. Determining the relationship between nurses personal values and their ethical sensitivity. *Florence Nightingale J Nurs.* 2016; 24(1): 1-9.
8. Türk Hemşireler Derneği (THD). [İnternet]. (2013). Hemşireler için Etik İlkeler ve Sorumluluklar, [Son güncelleme tarihi: (boşluk) 2013; Erişim tarihi: 30.10.2023], Erişim adresi: <https://www.thder.org.tr/hemsireler-icin-etik-ilke-ve-sorumluluklar>
9. Tosun H. Sağlık bakım uygulamalarında etik duyarlılık. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Derg.* 2021; 3(1): 101-4. <https://doi.org/10.33308/2687248X.202131212>
10. Shad AZ, Zohreh V, Eesa M, Anoshirvan K. Moral sensitivity of nursing students: a systematic review. *BMC Nurs.* 2024; 23(1): 23-9. <https://doi.org/10.1186/s12912-024-01713-6>
11. Birimoğlu C, Ayaz S. Hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışlarını algılamaları. *HUHEMFAD.* 2015; 2 (3): 40-8.
12. Gül Ş. Bakım kavramı ışığında hemşirelik bakımı ve etkileyen faktörler. *AUHSJ.* 2019; 10(2): 129-34. <https://doi.org/10.31067/0.2019.134>
13. Gözütok Konuk T, Tanyer D. Investigation of nursing students' perception of caring behaviors. *J. Caring Sci.* 2019;8(4): 191-7. <http://dx.doi.org/10.15171/jcs.2019.027>
14. Gökşin İ, Erzincanlı S. Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci.* 2020; 12(1): 49-55. <https://doi.org/10.5336/nurses.2019-66259>
15. Doğan P, Tarhan M, Kürklü A. Hemşirelik öğrencilerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ahlaki duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki. *HEAD.* 2019;16 (2): 119-24. <https://doi.org/10.46971/ausbid.818932>
16. Tural Büyük E, Ünalı Baydın N. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılıkları ile kişisel sağlık verilerinin kayıt ve korunmasına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *TJOB.* 2020; 7(4): 198-210.
17. Kılıç Akça N, Şimşek N, Efe Arslan D, Şentürk S, Akça D. Moral sensitivity among senior nursing students in Turkey. *IJCS.* 2017; 10(2): 1031-9.
18. Ayvaz MY, Karadağ ÖE, Gür G, Bolatlı G. Sağlık alanında eğitim gören öğrencilerin etik duyarlılık düzeyleri ve etkileyen faktörler. *STED.* 2023; 32(5): 350-5. <https://doi.org/10.17942/sted.1217428>
19. Hu J, Chen X, Khoshnood K, Luo E, Muramatsu T, Yang M. A survey of ethical sensitivity among nursing students and its influencing factors. *Nurs Ethics.* 2024; Jan (11): 9697330231225399. <https://doi.org/10.1177/09697330231225399>
20. Dığın F, Kızılcık Özkan Z. Hemşirelik öğrencilerinin bakım davranışları algılarının belirlenmesi. *Gevher Nesibe Journal of Medical ve Health Sciences.* 2021; 6 (1): 16-21. <http://dx.doi.org/10.46648/gnj.155>
21. Gül Ş, Arslan S. Bir hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin hemşirelik bakım davranışları algısının belirlenmesi. *AUHSJ.* 2021; 12(2): 432-8. <https://doi.org/10.31067/acusaglik.852191>
22. Labrague LJ, McEnroe-Petitte DM, Papathanasiou IV, Edet OB, Arulappan,J, Tsaras K, et al. Nursing students' perceptions of their instructors' caring behaviors: A four-country study. *Nurse Educ. Today.* 2016; (41): 44-9. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2016.03.013>
23. Comrie RW. An analysis of undergraduate and graduate student nurses' moral sensitivity. *Nurs. Ethics.* 2012; 19(1): 116-27. <https://doi.org/10.1177/0969733011411399>
24. Yılmaz Sahin S, Iyigun E, Acikel C. Validity and reliability of a Turkish version of the modified moral sensitivity questionnaire for student nurses. *Ethics Behav.* 2015; 25(4): 351-9. <https://doi.org/10.1080/10508422.2014.948955>
25. Wu Y, Larrabee JH, Putman HP. Caring Behaviors inventory: a reduction of the 42-item instrument. *Nurs. Res.* 2006; 55(1):18-25. <https://doi.org/10.1097/00006199-200601000-00003>
26. Kurşun Ş, Kanan N. Bakım Davranışları Ölçeği 24'ün Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Hemşire Sağlık Bilim. Derg.* 2012; 15(4): 229-35.
27. Hançerlioğlu S, Toygar İ, Gül İ. Hemşirelik öğrencilerinin etik duyarlılık düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics.* 2020; 28(3): 330-36. <http://doi.org/10.5336/mdethic.2019-73026>
28. Küçük S, Uysal N, Çakırcı Çalbayram N, Kahriman İ, Altundağ S, Gönenc, İ. Hemşirelik öğrencilerinin etik karar verme düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *AUHSJ.* 2017; 3: 157-62.
29. Şahiner P, Babadağlı B, Ersoy N. Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılığı. *KOU Sag Bil Derg.* 2019; 5(2): 86-90. <https://doi.org/10.30934/kusbed.522406>
30. Çiftçi B, Deniz R, Budak Y, Örek M. Examining the ethical sensitivity of nursing students. *Arc Health Sci Res.* 2021; 8(3): 182-8. <https://doi.org/10.5152/ArcHealthSciRes.2021.21054>
31. Aktaş Y, Karabulut N. Professional values in Turkish undergraduate nursing students and its reflection on caring behaviour. *Kontakt.* 2017; 2 (19): 116-21. <http://dx.doi.org/10.1016/j.kontakt.2017.03.003>
32. Fenizia E, Navarihi L, Scollo S, Gambera A, Cicozzi MA. Longitudinal study on caring behaviors of Italian nursing students. *Nurs Educ Today.* 2020; 88: 104377. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104377>
33. Uysal N, Tekin Y E, Değirmenci Öz S, Çalışkan BB, Yıldız G, Yedek S. Kömürcü N. Hemşirelik öğrencilerinin doğrudan bakım uygulamalarına ayırdıkları süre ve bakım davranışları algısının belirlenmesi. *IGUSABDER.* 2021; (15): 561-70. <https://dx.doi.org/10.38079/igusabder.894802>